

Ο ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΥΝ

ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ.

Ὁ Κύριος Μαρίνος Π. Βρετὸς ἐκδότης τοῦ Ἐθνικοῦ τούτου Ἡμερολογίου ἐζητήσατο καὶ παρ' ἐμοῦ νὰ γράψω τι ἐν αὐτῷ εὐληπτον τοῖς πᾶσιν καὶ τοῖς Ἑλλησιν ὠφέλιμον. Ἵνα λοιπὸν τὴν ἔφεσιν αὐτοῦ καλῶς πληρώσω, ἐκλέγομαι θέμα τοῦ λόγου τὸ περὶ Ἑλληνισμοῦ ζήτημα, καὶ δὴ ἐρωτῶ τί ἐστὶν Ἑλληνισμός; Πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦτο τὸ αὐτὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀποκρίνεται ὧδὲ πως.

Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν,

Γιὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν,

Γι' αὐτὰ τὰ δύο πολεμῶ,

Μ' αὐτὰ νὰ ζήσ' ἐπιθυμῶ.

Κι' ἂν δὲν τὰ ἀποκτήσω,

Τί μ' ὠφελεῖ νὰ ζήσω;

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, λέγει, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ ζήσῃ, εἰ μὴ ἔχῃ πρῶτον τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν, καὶ δεύτερον τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν. Γι' αὐτὰ τὰ δύο, λέγει, πολεμᾷ, μ' αὐτὰ νὰ ζήσ' ἐπιθυμᾷ, κι' ἂν δὲν τὰ ἀποκτήσῃ, τί ὠφελος νὰ ζήσῃ; Ἡ λέξις Ἑλληνισμός δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἄλλο ἢ οὐσιωδὲς τι προσόν, οὗ ἄνευ ὃ Ἕλλην καταστρέφεται καὶ ἐξουδενοῦται. Τὸ προσόν τοῦτο, κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν νοῦν καὶ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν συνείδησιν, τοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ἡ πίστις ἡ ἁγία καὶ τῆς πατρίδος ἡ ἐλευθερία. Ὁ Ἕλλην μετὰ τῶν προσόντων τούτων σύννοιδεν ὅτι ὑπάρχει καὶ κινεῖται καὶ ζῇ, χωρὶς δὲ τούτων ὅτι ἐξουδενοῦται καὶ βιοῖ βίον ἀβίωτον. Ὅθεν ὁ Ἕλλην διὰ τῆς λέξεως Ἑλληνισμός ἐννοεῖ Χριστιανισμόν, ἀλλὰ Χριστιανισμόν ἅγιον, καθαρὸν δηλαδὴ πάσης πλάνης καὶ παντὸς ψεύδους, Χριστιανισμόν ἐλεύθερον δηλ. ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Κυρίου, ὥσπερ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· « Οὗ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. » Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, Χριστιανισμός ἅγιος καὶ ἐλεύθερος παρὰ μόνῳ

τῷ Ἑλληνικῷ εὐρίσκεται ἔθνη καὶ τοῖς λαοῖς ἐκείνοις οἵτινες παρ' Ἑλλήνων ἐχριστιανίσθησαν, καὶ τοῦτο ἤδη ἔρχομαι νὰ καταδείξω καὶ νὰ θέσω πάσης ἀμφιβολίας ἐκτός.

Ὁ Θεὸς φύσει ἐλεύθερος τυγχάνει ὢν, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐλευθερία τετίμηται. Ζητήσωμεν δὲ τί ἐστὶν ἐλευθερία; Ὅριζόμεθα αὐτὴν δικαίωμα καὶ δύναμιν τοῦ ἐπιβάλλειν εἰς ἑαυτὸν τὸν τῆς ἐνεργείας νόμον. Τοῦτο δὲ μιᾷ λέξει λέγεται αὐτονομεῖσθαι. Ἐλεύθερός εἰμι, ὅταν ἐνεργῶ κατὰ τὴν ἐμὴν βουλήν καὶ γνώμην, ὅταν πράττω τοῦθ' ὅπερ νοῶ καὶ βούλομαι, καὶ οὐχὶ ἐκεῖνο ὃ μισῶ καὶ οὐ θέλω. Ὅταν ἐνεργῶ ἄκων κατὰ τὴν θέλησιν ἐτέρου τινός, καὶ ὅταν ἀδυνατῶ νὰ ἐνεργήσω κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν, παύομαι τοῦ εἶναι ἐλεύθερος, διότι ἔπαυσά τοῦ εἶναι πρόσωπον αὐτόνομον αὐτενεργόν. Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου τῆς ἐλευθερίας ἔπονται αἱ ἐξῆς δύο συνέπειαι· 1ον Πᾶν πρόσωπον ἐλεύθερον ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ αὐτονομεῖσθαι· 2ον Οὐδὲν πρόσωπον ἐλεύθερον ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ τυραννεῖν, ἥτοι τὸ δικαίωμα τοῦ βιάζεσθαι ἕτερον πρόσωπον ἐλεύθερον. Μὴ ἐπιτρέπουν τὸ αὐτονομεῖσθαι εἰς ἐλεύθερον πρόσωπον, τοῦτ' ἐστὶν ἀρνεῖσθαι τῷ ἐλευθέρῳ τὴν ἐλευθερίαν, ὅπερ ἄτοπον. Ἐπιτρέπουν δὲ τῷ ἐλευθέρῳ βιάζεσθαι καὶ καταναγκάζειν τὸν ἐλεύθερον, τοῦτ' ἐστὶν καταστρέφειν τὴν ἐλευθερίαν διὰ τῆς ἐλευθερίας, ὅπερ οὐχ ἥττον ἀντιφατικὸν καὶ ἄτοπον. Δῆλον ἄρα ἐκ τούτων ὅτι ἐλευθερία ἐστὶν αὐτονομία, καὶ ὅτι πᾶς ἐλεύθερος ὀφείλει σέβας πρὸς τὴν αὐτονομίαν τοῦ ἐτέρου, εἰ βούλεται ταύτην οἰεῖσθαι ἑαυτόν. Τούτων οὕτω τεθέντων ἐρωτήσωμεν ἤδη, πῶς πλείονα πρόσωπα ἐλεύθερα δύνανται συζῆν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ συνεξασκεῖν τὸ τῆς ἐλευθερίας δικαίωμα; ἐν ἄλλαις λέξεσιν, πῶς ποιήσουσι πόλιν καὶ πολίτευμα καὶ κοινωνίαν πλείονα ἐλεύθερα πρόσωπα; Ὑποθέσωμεν ὅτι καθ' ὃ πρόσωπον ἐλεύθερον ἐπιχειρῶ τὴν πραγματοποίησιν ἧς συνέλαβον βουλῆς, καὶ ὅτι συγχρόνως ἕτερον πρόσωπον ἐλεύθερον ἀποφασίζει νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὴν ἑαυτοῦ βουλήν, ἧτις κατὰ σύμπτωσιν ἀντίκειται πρὸς τὴν ἐμὴν πρόθεσιν. Τί τὸ πρακτέον ἤδη; Κατὰ τὰς τεθείσας ἀρχάς, εἰ ἑκάτερος ἔχει δικαίωμα πραγματοποιῆσαι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἑκάτερος ἔξει δικαίωμα ἀναιρέσαι τὴν τοῦ ἐτέρου ἐναντίαν οὔσαν. Τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι ἡ δικαιοσύνη καταργεῖ τὰς ἀντικειμένας βουλάς τῶν ἐλευθέρων προσώπων. Καὶ εἰ ἑκάτερος ἡμῶν ὀφείλει σέβας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐτέρου, οὐδέτερος δυνήσεται κωλύσαι τὴν τοῦ ἐτέρου πρᾶξιν, ἥτοι ἀμφότεροι ὀφείλομεν ἀπρακτεῖν καὶ μηδὲν ἐπιχειρῆσαι. Τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι ἐλεύθερα πρόσωπα οὐδέποτε ὀφείλουσιν ἀλλήλοις πολεμεῖν, ἀλλ' ὅτι ἔχουσι καθῆκον πάντοτε ἐνεργεῖν συμφώνως τε καὶ ὁμολογουμένως. Τὸ καθῆκον τοῦ ἐνεργεῖν συμφώνως καὶ μὴ διχογνωμεῖν καὶ διαμάχεσθαι, ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον τοῦ συνεννοεῖσθαι. Τοῦτο δὲ τὸ καθῆκον τοῦ συνθηκολογεῖν, ἥτοι τὸ καθῆκον τοῦ ὀρίζεσθαι διὰ συνθήκης τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα καὶ δι-

καιώματα τὰ ἐπιβάλλόμενα ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου μεταξὺ ἐλευθέρων προσώπων. Ὡς ὄντι ἡ συνθήκη τὸ μόνον ἐστὶ μέσον δι' οὗ πλείονα ἐλεύθερα πρόσωπα δύνανται συζῆν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποτελοῦντα πόλιν καὶ πολίτευμα καὶ κοινωνίαν. Διότι συνθήκη οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὁ τῆς ἐνεργείας νόμος ὃν πλείονα ἐλεύθερα πρόσωπα ἐπέβηλον εἰς ἑαυτὰ, καὶ τὸ ἐπιβάλλειν εἰς ἑαυτὸν τὸν τῆς ἐνεργείας νόμον τοῦτο εἵπομεν ἐξάσκησις ἐστὶν τοῦ τῆς ἐλευθερίας δικαιώματος. Ὅταν συνθηκολογῶ μετὰ τινος τῶν ὁμοίων μοι ὑπισχνούμενος αὐτῷ ποιῆσαι τόδε καὶ τόδε, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐξάσκησιν τῆς ἐλευθερίας μου ποιῶ, ἐπειδὴ αὐτὸς εἰς ἑμαυτὸν ἐπιβάλλω τὸν νόμον καθ' ὃν ἐνεργῆσαι ὀφείλω. Ὁ Θεὸς, εἵπομεν ἐν ἀρχῇ, φύσει ἐλεύθερος τυγχάνει ὢν, καὶ ὁ ἄνθρωπος παρ' αὐτοῦ ἐλευθερία τετίμηται. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς ἐλεύθερος, οὐκ ἔχει ὁμολογουμένως δικαίωμα τυραννεῖν τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καθήκον συνθηκολογεῖν μετ' αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲν πρόσωπον ἐλεύθερον ἔχει δικαίωμα τοῦ τυραννεῖν καὶ καταναγκάζειν ἕτερον πρόσωπον ἐλεύθερον. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι πάλαι ὁ Θεὸς διέθετο Διαθήκην μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ μεσίτῃ χρώμενος Μωϋσῇ ἐκείνῳ, οὗ τὸ κλέος καὶ τὸ ὄνομα μέγα παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μοιχαλὶς καὶ πονηρὰ τῶν Ἰουδαίων γενεὰ οὐκ ἠθούλετο ἐμμένειν ἐν τοῖς συμπεφωνημένοις, ὁ Θεὸς ἀποδοκιμάσας ἀγνώμονα καὶ ἄφρονα λαόν προσελάβετο τοὺς πατέρας ἡμῶν μεθ' ὃν διέθετο τὴν λεγομένην Καινὴν Διαθήκην, μεσίτῃ χρώμενος τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ καὶ Λόγῳ, ὃς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. Ἡ πίστις ἡμῶν αὕτη ἐστὶν ἀληθὴς καὶ ἀναμφίβολος, διότι βασίζεται ἐπὶ ἀρχῶν ἀληθεστάτων τε καὶ ἀναμφισβητήτων, ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐλεύθερος, καθὼς καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ὅτι ὁ ἐλεύθερος Θεὸς οὐκ ἔχει δικαίωμα τυραννεῖν τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καθήκον συνθηκολογεῖν μετ' αὐτοῦ. Εἰ δέ τις φρονεῖ ὅτι πλανῶνται οἱ Ἕλληνες δοξάζοντες ὅτι ὁ Θεὸς διέθετο Διαθήκην Καινὴν μετὰ τῶν πατέρων αὐτῶν, ἀποδειξάτω ἡμῖν ὁ τοιοῦτος ὅτι ψεύδονται αἱ ἀρχαὶ ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ πίστις ἡμῶν αὕτη. Ἔως δ' ἂν αἱ τεθεῖσαι ἀρχαὶ κύριαι ᾧσιν, ἡμεῖς διατελέσομεν πρεσβεύοντες ὅτι ἐγένετο καὶ ἐστὶν Διαθήκη ἀναμέσον ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἔχομεν καθήκον ἐμμένειν καὶ μὴ ἐκκλίνειν τῶν ὅρων τῆς τοῦ Θεοῦ Διαθήκης. Τίνα δὲ καθήκοντα ἐπιβάλλει ἡμῖν ἡ τοῦ Θεοῦ Διαθήκη, καὶ τίνα δικαιώματα ἔχομεν ἀπ' αὐτῆς ἐλπίζειν, τοῦτο νυνὶ φέρε σκεψώμεθα.

Ἄπαντα τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἡμῖν ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Διαθήκης, περιέχονται ἐν τῇ λέξει πίστις· ἅπαντα δὲ ἡμῶν τὰ δικαιώματα περιέχονται ἐν τῇ λέξει μακαριότης. Ὁ Θεὸς διὰ τῆς Διαθήκης ἧς διέθετο πρὸς ἡμᾶς ὑποχρεοῦται ἵνα ποιήσῃ ἡμᾶς κοινωνοὺς τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καὶ μακαρίους ὡς ἑαυτόν. Ἡμεῖς δὲ ὑποχρεούμεθα πεποιθέναί ἐπὶ

Κύριον καὶ πιστεύειν εἰς τὰς ἀψευδεῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίας. Τὸ καθῆκον ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν ἐστὶ πίστις, τὸ δὲ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς θέωσις ἐστὶ καὶ μακαριότης. Εἰ δὲ τὸ καθῆκον ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν ἐστὶ πίστις, ἡ μεγίστη κακία καὶ τὸ μέγιστον ἔγκλημα οὐδὲν ἄλλο δύναται εἶναι ἢ ἡ ἀπιστία· πιστεύοντες τῷ Θεῷ, ἀγαπῶμεν καὶ τιμῶμεν καὶ δοξάζομεν αὐτὸν, τοῦναντίον δὲ ἀπιστοῦντες ὑβρίζομεν καὶ ἀτιμάζομεν τὴν θεϊαν φύσιν. Ὡς δὲ τοῦτο γένηται δῆλον, λάβωμεν τὸ παράδειγμα τόδε. Ὑποθέσωμεν ὅτι συνάπτομεν συνθήκην μετὰ τινος ἐλευθέρου προσώπου ὅπερ ὑπισχνεῖται ἡμῖν τοιαύτην ἢ τοιαύτην τινὰ ὠφέλειαν. Εἰ ἐσμεν βέβαιοι καὶ οὐ διστάζομεν περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ, τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν ἀγαθὴν υπόληψιν ἣν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ καὶ ὅτι θεωροῦμεν αὐτὸ ἄξιον ἐμπιστοσύνης διὰ τὴν δεδοκιμασμένην αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ τιμιότητα. Εἰ δὲ ὑπόπτως ἔχομεν πρὸς τὰς δοθείσας ὑποσχέσεις καὶ διστάζομεν ἢ ἀπιστοῦμεν ὡς πρὸς τὴν πλήρωσιν αὐτῶν, τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν κακὴν υπόληψιν ἣν ἔχομεν πρὸς τὸ συμβαλλόμενον μεθ' ἡμῶν πρόσωπον καὶ ὅτι διὰ τὴν αὐτοῦ μοχθηρίαν θεωροῦμεν αὐτὸ ἀνάξιον ἐμπιστοσύνης. Ἐν γένει δὲ ἡ πίστις ἡμῶν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τῶν μεθ' ἡμῶν συμβαλλομένων προσώπων ὑπάρχει ἀνάλογος τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. Ἐὰν τὸ πρόσωπον ᾗ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σοφόν, ἀγαθόν, δίκαιον, ἰσχυρόν, ἢ πεποιθήσις ἡμῶν βαίνει κατὰ λόγον τῶν προσόντων τούτων καὶ λέγεται πιθανότης, ὅπερ σημαίνει πίστιν μετὰ τινος ἀμφιβολίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς πρόσωπόν ἐστι σοφόν, ἀγαθόν, ἀψευδές, δίκαιον, παντοδύναμον καὶ πάσης οἷας δῆποτε ἀτελείας ἐκτός, διὰ τοῦτο αἱ ἐπαγγελίαι αὐτοῦ εἰσὶ βέβαιοι, καὶ λίαν ἐστὶ παράλογον ἀμφιβάλλειν περὶ τῆς πληρώσεως αὐτῶν. « Τὰ λόγια Κυρίου, λέγει ὁ προφήτης, λόγια ἀγνὰ, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως. » Καὶ πάλιν γέγραπται· « Τὰ ἐκπορευόμενα διὰ χειλέων μου οὐ μὴ ἀθετήσω. » Καὶ « ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. » Ἡ δὲ βεβαιότης ἣν ἔχει ἡμῶν ἡ ψυχὴ ὡς πρὸς τὴν πλήρωσιν τῶν δεδομένων ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελιῶν καλεῖται πίστις. Ὁ Θεὸς διέθετο πρὸς ἡμᾶς Διαθήκην καὶ ὑπισχνεῖται ἡμῖν εἶναι αἰεὶ μεθ' ἡμῶν καὶ πληροῦν πάσας ἡμῶν τὰς χρεῖας· πιστεύοντες ἀδιστακτως ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς καὶ δίκαιος ὢν πληροὶ ἀκριβῶς τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον, ἀπονέμομεν αὐτῷ τιμὴν καὶ δόξαν, ἣτις τῷ ὄντι προσήκει τῇ ἀμώμῳ αὐτοῦ φύσει, ἀγαπῶμεν αὐτὸν καὶ ἀγαπώμεθα ὑπ' αὐτοῦ, πειθόμεθα αὐτῷ καὶ ἐπακούει τῶν αἰτήσεων ἡμῶν· ἀπιστοῦντες δὲ τῷ Θεῷ καὶ ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς πληρώσεως τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ, κατηγοροῦμεν αὐτοῦ μοχθηρίαν καὶ ἀτέλειαν, καὶ βλασφημοῦμεν τὴν θεϊαν αὐτοῦ τελειότητα παρὰ τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ δίκαιον, λέγοντες ὅτι ὁ Θεὸς οὐ πληροὶ τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον, ἀλλ' ὅτι ψεύστης τίς ἐστὶ καὶ ἀπαταιῶν. Οὕτω δὲ ἀπίστως πρὸς

τὸν Θεὸν διακείμενοι ἐπάγομεν καθ' ἡμῶν τὴν δικαίαν αὐτοῦ ὀργὴν καὶ ἀξίαν τῆς ἡμετέρας πονηρίας δίδομεν δίκην. Ἴδού ὁ λόγος δι' ὃν ἡ πίστις δικαιοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ ἀπιστία κατακρίνει ἡμᾶς καὶ καταδικάζει. Ἴδού διατὶ γέγραπται ὅτι « ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἐν αὐτῷ ἡ ψυχὴ μου » καὶ πάλιν « χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. » Ὅτε ὁ Θεὸς δεικνὺς τῷ Ἀβραάμ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν αὐτῷ « οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου » ἐπίστευσε, λέγει ἡ Γραφή, « Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. » Διατί ἡ πίστις λογίζεται τῷ Ἀβραάμ εἰς δικαιοσύνην; διότι τὸ πρῶτον καὶ κύριον πρὸς τὸν Θεὸν καθῆκον ἡ πίστις ἐστὶ, καὶ ὁ πληρὼν τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον δίκαιος ἐστὶ. Λέγει δὲ Παῦλος, ὅτι « οὐκ ἐγράφη δι' Ἀβραάμ μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίξεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν. » Συγκεφαλαιοῦντες δὲ τὰ εἰρημένα λέγομεν, ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἡ πίστις ἡ ἀγία καὶ τῆς πατρίδος ἡ ἐλευθερία τὰ δύο ἀχώριστα εἰσὶ προσόντα ὧν ἄνευ ὁ Ἕλλην βιοῖ βίον ἀβίωτον, ἐξουδενοῦται καὶ καταστρέφεται. Καὶ πίστιν μὲν Χριστοῦ λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν Νέαν Διαθήκην, ἣν διέθετο ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν μεσίτῃ χρώμενος τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ καὶ Λόγῳ, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἐγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν, ἐννοοῦμεν τὸν νόμον τῆς ἐνεργείας ὃν ὀφείλομεν εἰς ἑαυτοὺς ἐπιβάλλειν, καὶ καθ' ὃν τὸ ἔθνος ἅπαν ὀφείλει διοικεῖσθαι καὶ πολιτεύεσθαι. Πατρίδος δὲ λέγοντες ἐλευθερίαν ἐννοοῦμεν τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων ἅτινα ἡμῖν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλει Διαθήκη. Πᾶς γὰρ ὁ τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον ἐκτελῶν ἐλεύθερος, καὶ ἔθνος ἐλεύθερόν ἐστιν ἐκεῖνο ὅπερ οὐδεὶς δύναται κωλύσαι τῆς ἐξασκήσεως τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων, καὶ ὅπερ οὐκ ἀνέχεται θέλησιν ἀντικειμένην τοῖς ἑαυτοῦ νομίμοις τε καὶ δικαίοις. Καὶ οὕτως ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐννοοῦμεν τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν. Ἐρωτήσωμεν ἤδη πῶς ἀμφοτέρωτα ταῦτα ἐννοοῦσι οἱ κατὰ τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην οἰκοῦντες λαοί.

Ὁ δυτικὸς Χριστιανισμὸς εἰς δύο μεγάλας διασχίζεται αἵρέσεις, εἰς τὴν τοῦ παπισμοῦ καὶ εἰς τὴν τοῦ προτεσταντισμοῦ ἢ τὴν τῶν διαμαρτυρομένων. Ὁ παπισμὸς ἐννοεῖ ὅτι ἅπαντες οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες ὀφείλουσιν ἀπόλυτον πίστιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν τῆς Ῥώμης πάπαν, ὃν λέγουσιν εἶναι ἀλάνθαστον καὶ κεφαλὴν ὁρατὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν ἐννοίαν ταύτην δὲν ὑπάρχει Διαθήκη ἀναμέσον Θεοῦ καὶ λαοῦ, ἀλλὰ ἀνὰ μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἐνός, ὅστις κέκτηται θεόθεν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπὶ τῶν πάντων δεσποτείας. Ὁ Θεὸς μετὰ μόνου τοῦ πάπα συνθηκολογεῖ, καὶ δι' αὐτοῦ μόνου ἐπικοινωνεῖ πρὸς τοὺς λοι-

πρὸς πάντας. Καὶ καθὼς ὁ Χριστὸς ἔλεγεν οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ, οὕτω καὶ ὁ πάπας λέγει, οὐδεὶς δύναται ἔχειν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν καὶ φιλίαν εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. « Ὁ ἔχων τὸν Υἱόν, λέγει ὁ θεολόγος Ἰωάννης, καὶ τὸν Πατέρα ἔχει. Ὁ δὲ μὴ ἔχων τὸν Υἱόν οὐ δὲ τὸν Πατέρα ἔχει, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. » Ὁ ἔχων ἐμὲ, λέγει ὁ πάπας, καὶ τὸν Θεὸν ἔχει, ὁ δὲ ἀπ' ἐμοῦ κεχωρισμένος καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κεχωρισμένος ἐστὶ, καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. Ὁ πάπας, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, τίθησιν ἑαυτὸν ἀντὶ Χριστοῦ ἀναμέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὄντως ἀντίχριστός ἐστιν ὅτι τοῦ Χριστοῦ σφετερίζεται τὴν φύσιν καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ ἀσεβῶς ἀντιποιεῖται. Ὁ Χριστιανὸς τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ὑποχρεοῦται οὐχὶ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ πάπα. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν προστάγματα καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τίθεται ἐν οὐδενί, ὑποτάσσεται δὲ τυφλοῖς ὄμμασι εἰς τὰ ἀντίχριστα δόγματα καὶ κελεύσματα ἐκείνου. Ὁ Χριστὸς κελεύει βαπτίζεσθαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ δὲ πάπας τὸ βάπτισμα καταργῶν ἀντεισάγει τὸ ράντισμα. Ὁ Χριστὸς λαμβάνει ἄρτον καὶ τελεῖ τὸ νέον πάσχα, ὁ δὲ πάπας λαμβάνει ἄζυμα. Ὁ Χριστὸς προσφέρει τοῖς πᾶσι τὸ ποτήριον τῆς Καινῆς Διαθήκης λέγων, πίνετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· ὁ πάπας ἀποστερεῖ τὸν λαὸν τούτου ἀντικείμενος τῷ Χριστῷ καὶ ἀντικελεύων, μὴ πίνετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. Ὁ Χριστὸς διδάσκει ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὁ πάπας προστίθεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, μὴ γὰρ οὕτω τὸ ψεῦδος μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ βεβηλῶν τὸ σύμβολον τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐν τῇ παπικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀθετεῖται Χριστὸς καὶ λατρεύεται πάπας τις, καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ Καινὴ Διαθήκη οὐδεμίαν ἔχει ἔννοιαν καὶ σημασίαν. Οἱ κατὰ τὴν αἵρεσιν ταύτην Χριστιανοὶ συνθηκολογοῦσι μετὰ τινος ἀνθρώπου καὶ οὐχὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ· ὑποτάσσονται τυφλῶς καὶ ἀνεξέταστος εἰς τὴν θέλησιν ἐνὸς παποδασιλέως καὶ οὐδεμίαν ἔχουσι ἔννοιαν τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντος.

Ὁ δὲ προτεσταντισμὸς ἐννοεῖ ὅτι πᾶς Χριστιανὸς ἔχει δικαίωμα νοεῖν καὶ ποιεῖν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησε μίαν Διαθήκην τὰ αὐτὰ τοῖς πᾶσιν ἐπιβάλλουσιν καθήκοντα, ἀλλὰ ὑποτίθενται διαθῆκαι τόσαι, ὅσαι καὶ ἄτομα. Ὁ παπισμὸς τίθησι μίαν Διαθήκην ἀναμέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἐνὸς, ὁ δὲ προτεσταντισμὸς τίθησι μυρίας Διαθῆκας ἀναμέσον ἐνὸς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων πολλῶν. Οἱ κατὰ τὴν αἵρεσιν ταύτην Χριστιανοὶ τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ πρεσβεύοντες κύριον εἶναι ἁμαρτάνουσι πάντως τῶν ὅρων τῆς τοῦ Θεοῦ Διαθήκης καὶ οὔτε νοῆσαι οὔτε ποιῆσαι δύνανται τὰ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν καθήκοντα. Ἀρνοῦνται τὴν δύναμιν τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, περιπίπτουσιν ἐκ πλάνης εἰς πλάνην καὶ οὐδὲν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς Χρι-

στιανικόν, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου ἐφθασαν ἀρνήσασθαι λέγοντες τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι. Ὁ προτεσταντικὸς Χριστιανισμὸς ἐστὶ φύσεως ἀναρχικῆς, ὁ δὲ παπικὸς φύσεως τυραννικῆς· ἀμφοτέρω δ' εἰσὶ ψευδεῖς καὶ ἐναντίοι ἀλλήλοις καὶ τῷ Ἑλληνικῷ Χριστιανισμῷ ὅστις ἀληθὴς ἐστὶ καὶ ἐλεύθερος. Ὅπου γὰρ ἀλήθεια καὶ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. Ὅπου δὲ πνεῦμα πλάνης καὶ ἐγωϊσμοῦ, ἐκεῖ τυραννία τε καὶ ἀναρχία. Ἰδωμεν δὲ νυνὶ πῶς ἐννοεῖται ἐν τῇ Δύσει ὁ πατριωτισμὸς καὶ τῆς πατρίδος ἡ ἐλευθερία.

Οἱ δυτικοὶ λαοὶ ἐπὶ πλείστον χρόνον ἤγοντο ὑπὸ τοῦ παπισμοῦ, καὶ ὡς γνωστὸν, τῷ πάπα ὑπετάσσοντο καὶ βασιλεῖς καὶ λαοὶ πιστεύοντες αὐτὸν εἶναι Θεοῦ ἀντιπρόσωπον καὶ ἔχειν θεόθεν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀρχειν ἐπὶ πάντων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τῆς τυραννίας φύσει ἐπανίσταται ἡ ἀνθρώπινος φύσις, διὰ τοῦτο τῶν δυτικῶν λαῶν οἱ πλείστοι ἐπανεστήσαν ἵνα τὸν παπικὸν ἀποτεινάζωσι ζυγόν· πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν παθόντες πολέμων, ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ κηρύξωσι τὸ τῆς ἀνεξθη-
 θρησκείας δόγμα, ὅπερ σημαίνει ἀδιαφορίαν πρὸς πᾶσαν θρησκείαν, καὶ νὰ κανονίσωσι τὰ καθ' ἑαυτοὺς κατὰ τὸ ὕλικόν αὐτῶν συμφέρον. Ἡ πολιτεία ἐπεχωρίσθη ἐντελῶς ἀπὸ τῆς θρησκείας ἀρχὴν ἔχουσα τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας ἐνὸς ἐκάστου, ἡ δὲ θρησκεία ἐθεωρήθη ὡς ἀπλοῦν ὄργανον ἡθοποιήσεως τῶν λαῶν χάριν τῆς πολιτικῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος, ὄργανον, ὅπερ χρόνου προϊόντος τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ καταστήσουσιν εἰς ἀχρησίαν. Ἐνῶ λοιπὸν παρ' ἡμῖν τοῖς Ἑλλησιν ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀγία καὶ τῆς πατρίδος ἡ ἐλευθερία ταυτίζονται, παρὰ τοῖς δυτικοῖς λαοῖς χωρίζονται καὶ ἀντίκεινται. Ἡ πατρίς τοῦ Ἑλλήνος ἡ Διαθήκη ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἧς ὀφείλει θνήσκειν μαρτυρικῶς ἀγωνιζόμενος, ἡ δὲ τοῦ Ἀγγλοῦ καὶ τοῦ Γάλλου τὸ πολιτικόν ἐστὶ συμφέρον εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ὁποίου θύει πάντα. Πάλαι ποτὲ οἱ δυτικοὶ λαοὶ ἐσταυροφόρου καὶ ἐπορεύοντο εἰς πόλεμον ἐν ὀνόματι τῆς ἑαυτῶν θρησκείας, ἀγείροντος τοῦ πάπα, ἀλλὰ σήμερον ἡ σταυροφορία λογίζεται παραφροσύνη καὶ ἀναχρονισμὸς ἀσύγγνωστος. Παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος οὐκ ἐστὶν ἄλλο ἀλλ' ἢ ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῶν καθηκόντων ἅτινα εἰς αὐτοὺς ἐπιβάλλει ἡ τοῦ Θεοῦ Διαθήκη, παρὰ δὲ τοῖς δυτικοῖς λαοῖς ἐννοεῖται ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς θελήσεως ἐνὸς ἐκάστου κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, οἵτινες οὐδό-
 λως ἔχουσι θεῖον χαρακτῆρα καὶ καθ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν δυναμένων ἀθε-
 τοῦνται. Ὁ Ἕλλην οὐκ ἀνέχεται τὸ ζῆν χωρὶς τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ τῆς ἀγίας, τὰ δὲ δυτικὰ ἔθνη θεωροῦσιν αὐτὴν ἄλλοτρίαν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν βίου ἢ καὶ ἐναντίαν αὐτῷ· αἴτιον δὲ ὅτι ψευδοθρησκεία καὶ ψευδοελευθερία, ὧν οἱ δυτικοὶ εὐμοιροῦσι λαοί, φύσει ἐναντία καὶ πολέμια ἀλλήλοις καὶ ἑαυτοῖς. Ἡ δὲ ἀληθὴς θρησκεία καὶ ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία,

ὄψρα θεῖα, κτῆμα ἐς αἰὲν γενόμενα τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, φύτει φίλα, ἠνωμένα καὶ ἀχώριστα. Τούτων οὕτως ἔχόντων, ὀφείλουσιν οἱ Ἕλληνες ἐπιλανθανόμενοι ἑαυτῶν ἀπομιμεῖσθαι τὰ τῆς Δύσεως, ἢ τοῦναντίον ἡ Δύσις ὀφείλει μιμήσασθαι τὰ ἡμέτερα, ἵνα γένηται ἑαυτῆς βελτίων; Περαιίνω τὸν λόγον εὐχόμενος ἵνα πᾶς Ἕλλην ἐννοήσῃ τὸν ὑψηλὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς προορισμὸν, καὶ ὅτι ἡ ἀσύνετος ἀπομίμησις τοῦ δουτικισμοῦ ἐξαχρειοῖ καὶ μηδενίζει τὸν Ἕλληνα. Μὴ γινώμεθα μῖμοι χλεύης καὶ περιφρονήσεως ἄξιοι, προορισμὸν ἔχοντες γενέσθαι πρωτότυπον ἐλευθερίας καὶ ἀρετῆς παράδειγμα. Ὅφειλομεν μεταδοῦναι τοῖς ἔθνεσιν ἐλευθερίαν καὶ ἀλήθειαν καὶ ζωὴν θεῖαν, τούτων γὰρ ἔνδειαν πάσχουσι, καὶ μὴ τὴν λύμην τὴν ἐν αὐτοῖς ἐφ' ἡμῖν ἐπισπᾶσθαι.

Α. ΜΑΚΡΑΚΗΣ.